ÎNCĂLCAREA DREPTULUI INTERNAȚIONAL DE CĂTRE VENEZUELA ÎN CONTEXTUL DISPUTEI TERITORIALE ASUPRA REGIUNII ESSEQUIBO

Gabriel VESCU,

student, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 341.645.2:341.221:34(87) gabrielvescu25@gmail.com

Regiunea Essequibo este o parte componentă a Guyanei care reprezintă circa 70% din teritoriul statului [1], aceasta aflându-se la vest de râul care poartă același nume. În același timp, regiunea e revendicată și de către Venezuela. Aceasta e bogată în zăcăminte minerale precum aurul și cuprul. De asemenea, Venezuela revendică o zonă maritimă specială care se suprapune cu Zona Economică Exclusivă a Guyanei și a altor state (Zona Economică Exclusivă a Guyanei conține o cantitate mare de zăcăminte de petrol) [2]. Disputele cu privire la regiunea Essequibo își au originile încă în secolul al XIX-lea. În baza tratatului anglo-olandez din 1814, aceasta a fost încorporată în Imperiul Britanic. Tratatul, însă, nu a stabilit în mod clar granița occidentală a Guyanei Britanice. Venezuela considera că hotarul lor cu Guyana Britanică îl constituie râul Essequibo, revendicând, prin urmare, regiunea Essequibo. Ulterior, exploratorul german Robert Hermann Schomburgk, care lucra pentru Societatea Regală de Geografie din Marea Britanie, a stabilit un concept al graniței care, conform exploratorului, corespundea cu hotarul vestic al teritoriului revendicat de către britanici, Londra optând pentru stabilirea graniței de-a lungul liniei Schomburgk. Venezuela a respins noul hotar și a cerut intervenția Statelor Unite ale Americii. În 1865, Washingtonul a exercitat presiuni pentru organizarea unui arbitraj internațional. În 1899, conform Arbitrajului de la Paris, linia Schomburgk a devenit graniță oficială [1] (cu două abateri) [2]. La mijlocul secolului al XX-lea au apărut dezvăluiri care sugerau că britanicii au colaborat în secret cu juristul rus - Friedrich Martens, care fusese judecător în cadrul Arbitrajului. Caracasul a anulat decizia în 1962 și a raportat neregulile la Organizația Națiunilor Unite (în continuare ONU) [1].

Acordul de la Geneva din 1966 a recunoscut Essequibo ca regiune disputată. [2] Potrivit art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică, în cazul în care, în termen de trei luni de la primirea raportului final, Guvernul Guyanei și Guvernul Venezuelei nu ar fi trebuit să ajungă la un acord cu privire la alegerea unuia dintre mijloacele de soluționare prevăzute la articolul 33 din Carta ONU, vor trimite decizia privind mijloacele de soluționare către un organ internațional adecvat asupra căruia ambele sunt de acord sau, în lipsa unui acord asupra acestui punct, Secretarului General al ONU. Dacă mijloacele astfel alese nu conduc la soluționarea controversei, respectivul organ sau, după caz, Secretarul General al ONU va alege un alt mijloc dintre mijloacele prevăzute la articolul 33 din Carta ONU, și așa mai departe până când controversa a fost rezolvată sau până când toate mijloacele de reglementare pașnică contemplate au fost epuizate [3]. Conform

art. 33, alin. 1 din Carta ONU, părţile la orice diferend a cărui prelungire ar putea pune în primejdie menţinerea păcii şi securităţii internaţionale trebuie să caute să-l rezolve, înainte de toate, prin tratative, anchetă, mediaţie, conciliere, arbitraj, pe cale judiciară, recurgere la organizaţii sau acorduri regionale sau prin alte mijloace paşnice, la alegerea lor [4]. Potrivit art. 33, alin. 2 din Carta ONU, Consiliul de Securitate, când socoteşte necesar, invită părţile să-şi rezolve diferendul prin asemenea mijloace. [4] În 2018, Secretarul General al ONU, António Guterres, a anunțat că va sesiza Curtea Internațională de Justiție (în continuare CIJ) despre disputa de lungă durată cu privire la frontiera dintre Guyana și Venezuela. Această decizie a fost luată după o lungă perioadă de mediere efectuată de către diverși Secretari Generali. Secretarul General se pare că a invocat art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică. Anunțul acestuia indică faptul că el consideră CIJ drept mijloc pentru soluționarea disputei. CIJ ar intra în categoria „pe cale judiciară" enumerată în art. 33, alin. 1 din Carta ONU [5]. Conform, art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ, competența CIJ cuprinde toate cauzele cu care părțile se adresează acesteia și toate aspectele prevăzute în mod special în Carta ONU sau în tratatele și convențiile în vigoare [6]. Problema constă în faptul că nu este clar dacă art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică face automat decizia CIJ obligatorie din punct de vedere juridic, deoarece nici Guyana, nici Venezuela nu a acceptat jurisdicția obligatorie a CIJ [5]. Trebuie menționat și faptul că Caracasul a respins jurisdicția CIJ [1].

Totuși, consider că există o legătură directă între art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică și art. 33, alin. 1 din Carta ONU, deoarece primul îl înglobează pe cel din urmă, precum și o legătură indirectă între art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică (care înglobează și art. 33, alin. 1 din Carta ONU) și art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ. Conform Art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică, Secretarul General al ONU va alege un mijloc stipulat în art. 33 din Carta ONU pentru rezolvarea disputei – lucru făcut de către acesta, Secretarul General alegând mijlocul „pe cale judiciară" enumerat în art. 33, alin. 1 din Carta ONU. Potrivit art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ, competența CIJ cuprinde toate aspectele prevăzute în mod special în Carta ONU sau în tratatele și convențiile în vigoare. Chiar dacă în art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică nu este stipulată direct competența CIJ, este prevăzut faptul că Secretarul General va alege un mijloc de rezolvare a disputei conform art. 33 din Carta ONU, Secretarul General selectând CIJ care ar intra în categoria „pe cale judiciară" enumerată în art. 33, alin. 1 din Carta ONU. Prin urmare, cred că este de competența CIJ să rezolve această dispută teritorială. Trebuie menționat și faptul că în 2020, CIJ și-a exprimat jurisdicția asupra acestei cauze [1].

În privința disputei în cauză este relevant art. 2, alin. 3 din Carta ONU. [4] De asemenea, este pertinent art. 2, alin. 4 din Carta ONU care interzice membrilor ONU să utilizeze forța sau să recurgă la amenințarea cu forța [4]. Totuși, folosirea forței este

permisă potrivit Cartei ONU în două cazuri: autoapărare (art. 51 din Carta ONU) și autorizare de către Consiliul de Securitate al ONU (art. 42 din Carta ONU) [4]. Intervenția umanitară este o altă excepție care permite utilizarea forței (fără autorizarea Consiliului de Securitate al ONU) [7-8]. Aceasta este, însă, contestată [7].

Venezuela revendică regiunea Essequibo [2]. Caracasul a organizat un referendum cu privire la preluarea controlului asupra regiunii, 95% din participanții la plebiscit pronunțându-se în favoarea acestei acțiuni [1], (la referendum au participat circa 10% din votanții eligibili) [9] deși prin Ordinul CIJ din 1 decembrie 2023 Caracasului i-a fost ordonat să se abțină de la compromiterea status quo-ului cu privire la regiunea disputată [10]. Unitățile militare venezuelene au afișat pancarte care transmiteau mesajul că regiunea Essequibo îi aparține Venezuelei, cerând anexarea acesteia. Ministrul Apărării al Venezuelei a afirmat că țara sa va „mărșălui împotriva imperialismului în Guyana" [1]. Caracasul a trimis forțe armate la granița sa cu Guyana [11].

Din acest șir de acțiuni, rezultă o amenințare cu forța. În acest caz, nu putem vorbi despre autoapărare, despre o autorizare a Consiliului de Securitate al ONU sau despre intervenție umanitară pentru a putea justifica această amenințare cu forța conform *jus ad bellum*. Prin urmare, Venezuela a încălcat art. 2, alin. 4 din Carta ONU. La fel, Caracasul, prin organizarea referendumului cu privire la preluarea controlului asupra regiunii Essequibo, a încălcat Ordinul CIJ din 1 decembrie 2023 prin care Venezuelei i-a fost ordonat să se abțină de la compromiterea status quo-ului cu privire la regiunea Essequibo. De asemenea, Caracasul, prin organizarea referendumului cu privire la preluarea controlului asupra regiunii Essequibo, a încălcat art. 2, alin. 3 din Carta ONU, ignorând Ordinul CIJ din 1 decembrie 2023, periclitând astfel justiția. Prin recurgerea la amenințare cu forța și prin respingerea jurisdicției CIJ, Venezuela a încălcat, la fel, art. 2, alin. 3 din Carta ONU, refuzând soluționarea diferendelor prin mijloace pașnice. Venezuela, prin respingerea jurisdicției CIJ, a mai încălcat art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică. Caracasul, la fel, prin respingerea jurisdicției CIJ, a încălcat art. 33, alin.1 din Carta ONU. Venezuela, de asemenea, prin respingerea jurisdicției CIJ, a încălcat art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ. Concluzionăm faptul că Venezuela a încălcat dreptul internațional.

Referințe:

1. Venezuela To Annex 70% Guyana's Territory?. Good Times Bad Times [citat 15 martie 2024]. În: https://www.youtube.com/watch?v=ZpfBHKC4-Uo&t=267s.
2. Why Venezuela wants to invade Guyana. CaspianReport [citat 15 martie 2024]. În: https://www.youtube.com/watch?v=1YrvGgzBlXo&t=47s.
3. Agreement to resolve the controversy over the frontier between Venezuela and British Guiana. United Nations [citat 16 martie 2024]. În: https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20561/volume-561-i-8192-english.pdf.
4. United Nations Charter. United Nations [citat 16 martie 2024]. În: https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text.
5. Does the ICJ Have Binding Jurisdiction Over the Guyana-Venezuela Border Controversy? Probably, But Maybe Not,. OpinioJuris [citat 16 martie 2024].În: http://opiniojuris.org/2018/02/12/does-the-icj-have-jurisdiction-over-the-guyana-venezuela-border-controversy-probably/.

6. Statute of the International Court of Justice. International Court of Justice [citat 16 martie 2024]. În: https://www.icj-cij.org/statute.
7. Use of force. Rule of Law in Armed Conflicts [citat 16 martie 2024]. În: https://www.rulac.org/legal-framework/use-of-force.
8. JMO Lecture | Michael Schmitt: International Law and the Use of Force (The Jus ad Bellum). U. S. Naval War College [citat 16 martie 2024]. În: https://www.youtube.com/watch?v=fcGfvWSXEHA&t=433s.
9. Essequibo: Venezuela moves to claim Guyana-controlled region. BBC [citat 17 martie 2024]. În: https://www.bbc.com/news/world-latin-america-67635646.
10. Summary of the Order of 1 December 2023. International Court of Justice [citat 17 martie 2024]. În: https://www.icj-cij.org/node/203344.
11. Guyana says Venezuela's military is on the move again near their joint border. AP News [citat 17 martie 2024]. În: https://apnews.com/article/guyana-venezuela-oil-dispute-essequibo-border-maduro-621435b792524e9732a6ccd01f06fb23.

Recomandat
***Olga DORUL**, dr., conf. univ.*